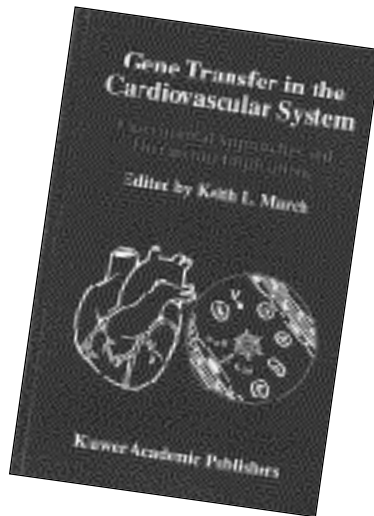

Svårläst om kardiovaskulär gentransfer

Keith March, ed. **Gene transfer in the cardiovascular system. Experimental approaches and therapeutic implications.** 516 sidor. Boston–Dordrecht–London: Kluwer Academic Publishers, 1997. Pris £116.50. ISBN 0-7923-9859-9.

Recensenter: Erik Wahlberg, docent och avdelningsläkare, samt Ulf Hedin, docent och avdelningsläkare, båda kirurgiska klinikens kärlsektion, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Genöverföring till vävnader i levande organismer, gentransfer, har på senare tid tilldragit sig ett mycket stort intresse inom kardiovaskulär forskning, i huvudsak som en metod att studera olika geners betydelse i blodkärl och hjärta. Kunskapsunderlaget inom området har ökat snabbt, och i denna bok har många av de främsta forskarna inom fältet, i huvudsak från USA, involverats för att ge en aktuell bild av området.

Bok i tre delar författade av fältets främsta forskare

Boken innehåller tre delar. Den första består av en mycket noggrann beskrivning av olika vektorer. Störst utrymme ägnas tyvärr åt adenovirala vektorer. Denna metod har visserligen varit den mest använda, men framtiden för adenoviral gentransfer uppfattas idag som tvivelaktig, eftersom den ger ett kraftigt immunsvår i mottagarvävnaden med dålig effektivitet och risker för biverkningar som följd. Med tanke på detta förefaller tyngdpunkten felplacerad. Mer kraft borde kanske ägnats de intressanta kapitel som behandlar icke-virala vektorer. Här är särskilt sammanfattningen av olika kommersiellt tillgängliga liposomala vektorer värdefull.

Kärlbäddens anatomiska läge innebär en unik tillgång till målceller via blodbanan, och i den andra delen belyses olika metoder att förbättra överföringseffektiviteten via endovaskulära katetermetoder. I dessa kapitel beskrivs olika katetertyper och fysiologiska aspekter på lokalbehandling med substanser som överförs till kärlsegment

under olika betingelser. Denna del är välbalanserad, intressant och specifik för kardiovaskulär gentransfer.

I den avslutande delen ges exempel på försök med genöverföring till kärlbädd och myokard i både försöksdjur och människa. Den senare består endast av ett kapitel om gentransfer av »vascular endothelial cell growth factor» för att inducera kärlnytillväxt vid benischemi, baserat på en klinisk prövning som startade redan 1996. I detta kliniskt högentressanta kapitel framkommer, trots bokens ambitioner, inga nyheter från denna studie. Om skälet är brist på nya resultat eller brist på engagemang från författaren kan man bara spekulera i. Övriga kapitel i den tredje delen är en bra samling av aktuella experimentella studier inom respektive område men saknar en översiktlig beskrivning av kliniska genterapiförsök i allmänhet. Detta skulle onekligen vara värdefullt för att sätta dessa experimentella resultat i ett perspektiv vad beträffar framtida klinisk utveckling.

Snabb publiceringstakt har givit slarvigt resultat

Det finns framför allt två fördelar med en bok sammansatt av kapitel skrivna av olika författare. Det går fort, vilket möjliggör snabb publicering, och författarna befinner sig förhoppningsvis inte långt från forskningsfronten inom sitt område, vilket garanterar deltaljkunskap. Denna bok är ett utomordentligt exempel på detta. För att påskynda bokens sammanställning har redaktören valt i stort sett oredigerade artiklar som gått direkt i tryck. Boken illustrerar också nackdelarna med detta.

Avsaknaden av redigering ger en

tydlig och irriterande skillnad mellan varje kapitel både avseende språk, val av kunskapsnivå och förkortningar. Exempelvis förvirras läsaren av att förkortningar ibland är olika för samma ord i boken. Den höga publiceringshastigheten har inte bara skett till priset av utebliven redigering utan har också givit en tråkig layout.

Saknar svensk målgrupp

Sammantaget ger den ett oengagerat intryck och är i det närmaste oläsbar på annat sätt än i korta stycken. Dess syfte är nog snarare att vara en högaktuell uppslagsbok för den intresserade forskaren verksam inom ett närliggande område, men tråkigt nog innehåller boken inget som man inte kan tillgodogöra sig genom en vanlig Medline-ledd genomsökning av aktuella tidskrifter. Även om boken är den första i sitt slag är det svårt att tänka sig någon egentlig målgrupp i Sverige, och den kan inte rekommenderas till andra än möjligen särskilt intresserade forskare. •

En erfaren och klok människas reflektioner över livet

Clarence Crafoord. **Platser för vårt liv. Tankar om inre och yttre platser i tillvaron.** 245 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1997. Pris ca 295 kr. ISBN 91-27-06869-2.

Recensent: Ulla Söderström, allmänmedicin, Umeå.

I »Platser för vårt liv» delger oss Clarence Crafoord sina »tankar om inre och yttre platser i tillvaron», tankar som väckts under ett livs arbete med människor. Författaren beskriver hur mycket den yttre platsen betyder för oss alltifrån moderlivets skyddade lokal, till hemmet, skolan, arbetsplatsen och kyrkogården. Han skriver om platser som finns i vårt inre – om paradiset, som bara finns som en plats inom oss, om den plats vi gör i vårt inre inför ankomssten av ett väntat barn.

Hur såg den plats ut som våra föräldrar beredde för oss själva i sina liv med-

»en upplevelse av något okänt nytt samtidigt med något alltid vetat – igenkänt – vilket ger en stark känsla av samklang och osägar innebörd».

En personlig gåva

Att i en bok på det här sättet få ta del av en erfaren och klok människas personliga reflektioner över själva livet, tycker jag känns som att få ta emot en gåva! Boken blir än mer attraktiv genom att den är lättläst, liten och behändig till formatet och att pärmen pryds av en suggestiv Picasso-bild av två människor på en förtrollad plats! •

an vi ännu var på väg? Fanns platsen hos dem redan före konceptionen som den tid då barnet ännu »inte var påtänkt», eller fanns det kanske inte alls utrymme hos dem att bereda plats för ett väntat barn? Hur påverkar detta barnet senare i livet? Hur mycket betyder det att vi verkligen har en plats, att vi ses?

Följer två individers uppväxt

Genom boken följer som röda trådar två individers uppväxt – en som hade sin givna plats redan från början, en annan vars livsutrymme var påtagligt begränsat. De båda livstrådarna korsar varandra av och till av en slump men utan att någon gång egentligen röra vid varandra. Författaren dröjer vid de platser under uppväxten där barnet får möjlighet till en egen plats, en egen identitet – i föräldrahemmet, på daghemmet, i skolan. Det finns barn och ungdomar vars föräldrar aldrig kunde ge dem en god första chans, och när författaren ser hur man från samhällets sida försöker möjliggöra efter möjlighet att ge dem en andra eller tredje chans blir han upprörd och förtvivlad.

Kulturen en förbindelselänk mellan inre och yttre platser

Om kulturens platser säger författaren att han inte »stött på någon seriös kulturprodukt som inte kan beskrivas som ett slags rop inifrån en plats ut i den yttre världen i hopp om ett gensvar som bekräftelse om den inre platsens existens». Han menar att kulturens väsen och mening skulle kunna vara just denna pendlande kommunikation mellan yttre och inre platser, och att konstnärrens avsikt är att frambringa en upplevelse av samhörighet, inte i första hand med konstnären själv utan med verket –

Palliativ vård med tonvikt på organisation och etik

David Clark, Jo Hockley, Sam Ahmedzai, eds. **New themes in palliative care**. 306 sidor. Buckingham–Philadelphia: Open University Press, 1997. Pris £ 15.99. ISBN 0-335-19605-5.

Recensent: Peter Strang, professor, palliativa forskningsenheten, Vrinnevisjukhuset, Norrköping.

Denna bok skiljer sig från övriga böcker inom palliativ vård och palliativ medicin genom att inrikta sig framför allt på organisationsfrågor i olika länder. Boken har tre huvudredaktörer och ett stort antal medförfattare från olika länder, bl a professor Barbro Beck-Friis från Sverige. Boken består av tre delar: Policyfrågor och etik; Utveckling av palliativ vård; Organisationsformer i olika länder; Synpunkter på den kliniska vården.

Författarna diskuterar kostnadsaspekter för hospice- och hemsjukvård i olika länder samt fördelningsfrågor.

Intressanta synpunkter på livskvalitet

Man har även intressanta synpunkter på livskvalitet och livskvalitetsmått såsom QALY. Kan QALY användas inom palliativ vård? Kvaliteter inom palliativ vård handlar ju inte enbart om hur man lever och i vilken utsträckning man har

funktionshandikapp utan också hur man dör, dvs huruvida man kan uppnå en bra och värdig avslutning på livet. Boken tar även upp svåra frågor som eutanasi.

Jämför vårdorganisationen i olika länder

En omfattande del av boken jämför vårdorganisationer i vissa länder där inställningen delvis skiljer sig. I vissa länder lägger man tyngdpunkten på de sociala aspekterna på hemsjukvård, dvs att hemmet ska vara ett hem och inget annat, medan vi i Sverige betonar vikten av att få fullgod symtomkontroll i hemmet, vilket förutsätter »sjukhusets kompetens» i patientens eget hem.

I det avslutande kliniska kapitlet diskuteras bl a nya viktiga kliniska frågor, såsom betydelsen av NMDA-receptorer vid neurogen smärta eller betydelsen av att utveckla antagonist mot kolecyttokinin vid specifika smärttillstånd. Avsnittet innehåller även några patientfall med diskussion.

Allmän orientering om organisationsformer

Sammanfattningsvis handlar boken huvudsakligen om organisation och etik och ger en bra bild av hur vården ser ut i olika länder. Boken är ett klart tillskott och ger framför allt läkare i beslutsfattande ställning och administratörer en bild av hur man kan organisera vården. För den kliniska doktorn ger boken en allmän orientering om olika organisationsformer men inga direkta praktiska tips för vardagsarbetet. I en situation då utbyggnaden av hemsjukvård och palliativ vård diskuteras ger boken ändå en bra bakgrundsbeskrivning till befintliga organisationsformer. •